
**Satversmei neatbilst norma par kompensāciju nemaksāšanu to teritoriju īpašniekiem,
kas atrodas dabas liegumos**

2014. gada 19. martā Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2013-13-01 „Par Sugu un biotopu aizsardzības likuma pārejas noteikumu 8. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105. pantam”.

Apturot kompensācijas izmaksu un neatbrīvojot zemes īpašniekus no pienākuma nodrošināt labvēlīgus apstākļus aizsargājamo sugu dzīvniekiem, to nodarīto postījumu izmaksas tiek pilnībā pārliktas uz zemes īpašniekiem

Apstrīdētā norma

Apstrīdētā norma paredz, ka kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem neaprēķina un neizmaksā 2009., 2010. un 2011. gadā.

Augstākā juridiska spēka normas

Satversmes 1. pants: „Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”

Satversmes 105. pants: „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Lietas fakti

Sugu un biotopu aizsardzības likums paredz, ka zemes īpašniekiem un pastāvīgajiem lietotājiem ir tiesības saņemt no Latvijas vides aizsardzības fonda līdzekļiem kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem. Savukārt ar apstrīdēto normu šo kompensāciju aprēķināšana un izmaksa tika apturēta.

Lieta ierosināta pēc Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – AT) pieteikuma. AT izskatīja strīdu par atteikumu aprēķināt un izmaksāt kompensāciju par migrējošo putnu nodarītajiem postījumiem zivju dīķos. Ar sūdzību AT vērsās SIA „Sātiņi-S”,

kura nodarbojas ar zivsaimniecību dabas lieguma „Sātiņu dīķi” robežās. Atteikums aprēķināt un izmaksāt kompensāciju pamatots ar apstrīdēto normu.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par īpašuma tiesību saturu un tiesisko paļāvību

Satversmes tiesa norādīja, ka kompensācija par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem ietilpst Satversmes 105. panta minētā jēdziena „īpašums” saturā. [8.3]

Zemes īpašnieku tiesības uz kompensāciju par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem Sugu un biotopu aizsardzības likumā tika nostiprinātas jau 2000. gadā. Pirms apstrīdētās normas pieņemšanas SIA „Sātiņi-S” jau vairākus gadus saņēma kompensāciju. Tādējādi Satversmes tiesa secināja, ka zemes īpašniekiem varēja izveidoties tiesiskā paļāvība uz to, ka šāda kompensācija tiks aprēķināta un izmaksāta arī turpmāk. [9]

Tādējādi apstrīdētā norma ne vien ierobežo zemes īpašnieku tiesības saņemt kompensāciju par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem konkrētā periodā, bet arī skar viņiem izveidojušos tiesisko paļāvību. [9]

Par īpašuma tiesību ierobežojuma pieļaujamību

Vērtējot, vai noteiktais tiesību ierobežojums ir attaisnojams, Satversmes tiesa secināja, ka tas ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. [11] Ierobežojumam ir leģitīms mērķis – sabiedrības labklājības aizsardzība, proti, apstrīdētā norma pieņemta ekonomiskās krīzes apstākļos un tās mērķis ir budžeta līdzekļu taupīšana. [12]

Savukārt, vērtējot tiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējam ir bijusi iespēja noteikt personas pamattiesības saudzējošāku risinājumu, piemēram, atlikt kompensācijas izmaksu uz noteiktu laiku, vai noteikt kompensācijas procentuālu samazinājumu, nevis vispār atcelt kompensācijas izmaksu uz vairākiem gadiem. [15.2]

Tāpat Satversmes tiesa norādīja, ka nekustamā īpašuma lietošanas un saimnieciskās darbības ierobežojumi var tikt noteikti vides saglabāšanas un aizsardzības interesēs. Konkrētās teritorijas – dabas lieguma „Sātiņu dīķi” – vērtība ir putnu sugu daudzveidība un dīķi, kas rada labvēlīgus apstākļus ornitoloģijai. Lai šo vērtību saglabātu, SIA „Sātiņi-S” ir jāturpina aktīva saimnieciskā darbība dīķsaimniecībā. Tātad, apturot kompensācijas izmaksu un neatbrīvojot zemes īpašniekus no pienākuma nodrošināt labvēlīgus apstākļus aizsargājamo

sugu dzīvniekiem, to nodarīto postījumu izmaksas tiek pilnībā pārliktas uz zemes īpašniekiem. [16.2]

Satversmes tiesa norādīja, ka sabiedrība un valsts ir ieinteresēta ne tikai valsts budžeta līdzekļu taupīšanā, bet arī vides saglabāšanā un aizsardzībā. Ilgtermiņā sabiedrības ieguvums būtu lielāks tad, ja likumdevējs būtu izvēlējies kādu zemes īpašnieku tiesības saudzējošāku risinājumu. [16.3]

Tādējādi Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma noteic pamattiesību nesamērīgu ierobežojumu. Līdz ar to apstrīdētā norma neatbilst tiesiskās paļāvības principam un attiecīgi tā **neatbilst Satversmes 1. un 105. pantam.**

Par spēka zaudēšanu

Satversmes tiesa ņēma vērā, ka apstrīdētās normas atcelšanai nevar piešķirt vispārēju atpakaļvērstu spēku. Tiesiskās stabilitātes un skaidrības saglabāšanai piemērots risinājums ir apstrīdētās normas atcelšana tikai attiecībā uz SIA „Sātiņi-S”. [17] Attiecībā uz SIA „Sātiņi-S” apstrīdētā norma atzīta par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža.

Par likumdevēja pienākumu

Satversmes tiesa norādīja, ka likumdevējam ir pienākums periodiski apsvērt, vai tiesiskais regulējums joprojām ir efektīvs, piemērots un nepieciešams un vai tas kādā veidā nebūtu pilnveidojams. Tiesības uz kompensāciju par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem zemes īpašnieki nevar īstenot jau piecus gadus, turpretī vairākās citās nozarēs ekonomiskās lejupslīdes novēršanas pasākumi jau pabeigti. Satversmes tiesa vērsa Saeimas uzmanību uz nepieciešamību izvērtēt Sugu un biotopu aizsardzības likuma pārejas noteikumu 14. punktā ietverto ierobežojumu, kas jau piekto gadu liedz zemes īpašniekiem saņemt kompensāciju par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem. [18]

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stāsies spēkā tā oficiālās publicēšanas dienā. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājas lapā.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktisko apstākļu izpratni. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.